

ԱՆԻ ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ

ԹՇՆԱՄՈՒ ՉԱՅՆԸ

Սեղանին դրված էր Պերսեփոնեի դիմափոշին: Ես որոշեցի գեղեցիկ դիմափոշի ամենատոգեղ թշնամուն: Չինական թեյի հոտը, պատերի հռոմեական սրբաձաշակ զարդաքանդակները, իտալական կահույքի անկրկնելի փայլը և արվեստի հազվագյուտ նմուշ հանդիսացող արձաններն ինձ ներշնչեցին այն միտքը, որ Պերսեփոնեն մեծահարուստ է:

Սպասուհիներն ինձ թեյ հյուրասիրեցին և հայտնեցին, որ տանտիրուհին շուտով կգա: Բացի այդ, նրանք ինձ տեղեկացրին, որ թեյը ոչ թե չինական է, այլ՝ եգիպտական: Հետաքրքիր կլիներ մեկնել Եգիպտոս, վայելել անապատի անսահման ավազը, փոշոտվել միջև հոնքերի ծայրը և ուղտերի վրայից բարձր, շատ բարձր նայել աշխարհին: Բայց ամենից հաճելին ստորերկրյա աշխարհում հյուրընկալվելն էր՝ դեմ գնալով դարերի փոշուն, երբ անգամ անհասկանալի էր տվյալ ժամանակային պատկանելիությունը: Մեծ կույճերով խմելով թեյն ու վառելով կոկորդոս՝ մտածում էի, թե այստեղ ամեն բան որքան է տարբերվում իմ երկրից: Ես ժամանակավորապես կորցրի դատարկության զգացողությունը: Իմ ամեն օրը սկսվում է ծորակից դուրս ցայտող ջրի հետ, փաթաթվում մագերիս, լցվում թեյիս բաժակի մեջ, ընկնում ստամոքսս, կաչում տանս ու ստամոքսիս պատերին, շարունակվում է երկար ու չեմ հասկանում՝ իմ օրն է երկար, թե՞ հարևանի աղջկա եղունգները: Մտքերս սկսում են խտանալ քառակուսիների մեջ: Մտքերս փոքրանում են, խեղճանում: Մեջս շարունակ առնետներ են սկսում վխտալ, նրանցից, որ սովորաբար հայկա-

Երիտասարդ գրողների ամսագիր

կան շենքերի աղբատար խողովակներում են բնակվում: Երևի ազգությամբ հայ են: Մտքերս լցվում են փուչիկի մեջ ու պայթում: Ու վերջապես հայտնվում է Պերսեփոնեն: Նա գեղեցիկ է, մի քիչ ինձ նման՝ փոքր-ինչ մեծ քթով ու նիհար: Ես զգացի, որ նրան սպասելը նույնքան հետաքրքիր էր, որքան թշնամուս հանդիպելը՝ պարտադիր:

Բարևեցի: Նա առանց բառ արտասանելու նստեց լայնեզր բազմոցին, թքեց թեյի մեջ ու սկսեց խմել: Ես ենթադրեցի, որ դա աստվածներին հատուկ սովորություն է, որովհետև նրանք շատ են տարբերվում մեզանից: Շունչս կտրվում էր նրա ներկայությունից, բայց ես սթափվեցի ու սկսեցի խոսել:

-Ես ուզում էի ասել, որ 'Դուք շատ գեղեցիկ եք և... հոգևած:

Նա աստվածներին հատուկ կեցվածքով թեքվեց իմ կողմը և նայեց կառվի պես:

-Դու փնտրում ես թշնամուդ, այդպես չէ՞:

-Այո, այդ լրբին,-կատաղած պատասխանեցի, իսկ հետո հանդարտվելով՝ գործի դրեցի մեղմ տոնս ու շարունակեցի,- 'Դուք կարո՞ղ եք օգնել ինձ:

-Դու այսօր կտեսնես նրան, երբ գնաս այստեղից: Հավատացնում եմ:

Ես շատ զարմացա:

-Դու չես կարողանում ներել նրան ու սիրել տատիդ պես:

Նա իսկական աստվածուհի էր և երևի նրանցից ամենամարդամոտը: Որոշեցի սիրտս բաց անել նրա առաջ:

-Երբ գնում եմ տատիս տուն՝ միասին ընթրում ենք, թերթ կարդում, մի քիչ զրուցում քաղաքականությունից ու գնում ենք, որ վերջապես ավարտենք մեր օրը: Գիշերը չենք քնում: Գիշերը շատերը չեն քնում: Ես ու տատս նույն թշնամին ունենք: Նա սիրում է մեր ընդհանուր թշնամուն, երբեմն գիշերները լաց է լինում նրա համար, գիտեմ, մայրս էլ չի քնում ու շատ է մտածում իմ մասին, իմ շարունակական գծությունների մասին, շատերն էլ չեն քնում, որովհետև երեխա չունեն, որովհետև մայր չունեն, հոգս չունեն, ազգ չունեն, շատերն էլ պարտքեր ունեն, շատ պարտքեր: Ես էլ չեմ քնում, որովհետև իմ ու տատիս թշնամին գիշերով կարող է հայտնվել ու մեզ սպանել: Չեմ քնում, որովհետև մեջս շարունակ առնետներ են վխտում, մեջս բառեր են վխտում, ու թշնամուս ձայնը օդում ճոճվելով՝ կաչում է մազերիս, մտնում է ականջներս, տեղավորվում երակներիս մեջ ու հռհռում է, քրքջում է, սպանում է գիշերվա կեսին: Չէ, այդ լրբին ներելը համարյա անկարելի է: Բայց ես իսկապես խղճում եմ նրան:

-Դու մի օր կկարողանաս նրան ներել:

Ես տխրեցի:

-Ներսիցս շարունակ երեխայի լացի ձայն է զալիս: Լացի մեջ հիշողություն կա: Ես ծանաչում եմ իմ ձայնը: Գիտե՞ք, երբ երեխա էի՝մեռնում էի, որովհետև պապս էլ էր մեռել, ու հայ մեռելները սովորության կամ ավանդության համաձայն մեկին էլ են տանում հետները: Հետաքրքիր է, երբ կլինի իմ հաջորդ մահը, 'Դուք ամեն բան գիտեք, այդպես չէ՞:

-Ես գուշակ չեմ, ոչ էլ սուրճի բաժակ եմ նայում,-ծիծաղեց նա:

Երկուսս էլ ծիծաղեցինք: Նա վեր կացավ տեղից, մոտեցավ մի ահռելի պահարանի և այնտեղից մի գիրք դուրս բերեց: Բորխեսի «Երկու արքաներն ու երկու լսփրիկները»-ն էր: Ես ապշած էի ժամանակաշրջանների այսպիսի խաչման համար, չէի կարող պատկերացնել, գլխումս չէր տեղավորվում, որ դարաշրջանն էր այժմ: Թշնամուս տեսնելը նույնքան կարևոր էր, որքան պարզելը՝ որ դարում էի ես այժմ: Հետո մի կերպ որոշեցի այլևս չմտածել այդ մասին, որովհետև ամեն բան իսկապես գեղեցիկ էր: Նա բացեց պատահական էջ ու բարձրաձայն կարդաց մի քանի նախադասություն, հետո կանգ առավ, ազնվականին հատուկ կեցվածքով նայեց հայելու մեջ իր արտացոլանքին ու ինքն իրեն ասաց.

-Հետաքրքիր կլինեի հյուրընկալել Բորխեսին, -հետո թեքվեց իմ կողմն ու շարունակեց,- անգամ, եթե հեռու լինես այստեղից՝ երբեք չմտածես ժամանակի մասին, ժամանակն անսահման է, և սրանում երկու կետեր հաճախ են համընկնում:

Ես վստահ չէի, որ այդպես կանեմ, բայց գլխով համաձայնության նշան արեցի: Երբեմն ինձ թվում է, որ Բորխեսն եմ, որ նրա պես քայլել եմ Բուենոս Այրեսի կրքոտ փողոցներով, մտել գրադարանները, կարդացել նրա կարդացած բոլոր հնարավոր գրքերը, ծերացել, կուրացել, հետո մահացել: Բայց հանդարտվում եմ, որովհետև Բորխեսն ուրիշ է, Բորխեսը գիժ չէ իմ պես, որովհետև նա կատարյալ Բորխեսն է: Երբեմն էլ թվում է, թե Ֆլոբերի տիկին Բովարին եմ, որովհետև ես էլ եմ նախանձում կարդացածս գրքերի հերոսներին, բայց ի տարբերություն նրա՝ ինձ ոչ ոք երբեք չհորինեց:

Մտածեցի՝ այս կինը կարող է այնպես անել, որ տեսնեմ Բորխեսին, բայց չհամարձակվեցի այդ մասին խոսել: Մեջս անսպասելիորեն տխրություն լցվեց:

-Ինչ-որ մեկը կտրում է իմ օրերի պորտալարը, բայց ես, Պերսեփոնե՛, արթնանալ չեմ ուզում ոչ մի օր, որովհետև ինձ պետք է երկար քնել, արջերի պես, կարող է, չէ՞, պատահել, որ ես նախորդ կյանքում արջ եղած լինեմ:

-Այս կյանքում էլ, նախորդներում ու անգամ հաջորդ բոլոր կյանքերում դու՝ դու ես լինելու, հոգյա՛կա:

Մենք ընթերցեցինք: Այդ տարօրինակ հունական ուտելիքներն այնքան համեղ էին, որ քիչ էր մնում մատներս հետը ուտելի ու դա առանց չափազանցելու: Մենք գրուցում էինք երկար, ու այնպես էր թվում, որ իրար ծանաչել ենք ամբողջ կյանքում: Ես նայում էի շուրջս ու հասկանում, որ ինձ դուր էր գալիս Պերսեփոնեի թագավորությունը, նրա պատերի ներսում հանգստություն կար ու կարևորը՝ չկար թշնամուս ծայրը: Ուզեցի ինչ-որ կերպ հասկացնել, որ կուզեի մնալ և տեղավորվել նրա մոտ:

Հադեսին սպասելու նրա լարվածությունը շատ մեծ էր: Ես խղճացի նրան, որովհետև դժվար է մեր ժամանակներում մեկին տեսնել առանց բջջային հեռախոսի, ով անգամ հնարավորություն չունի տեղեկություն ստանալ ամուս-

նուց, ճաշ չի պատրաստում նրա համար և քիչ է մնում եղունգները կրծի անտանելի սպասումից: Աստվածուհի լինելն ինձ հիմարություն թվաց: Ես խոստացա, որ մեր հաջորդ հանդիպմանը նրան հեռախոս կնվիրեմ ու բացատրեցի, թե դա ինչ բան է: Նա ուրախացավ:

-Կուզեի մայրս էլ ունենար դրանից: Ծատ եմ կարոտում նրան:

-Ահ, Դեմետրիան, այդ խեղճ կինը, լսել եմ նրա մասին: Դուք շատ եք տարբերվում հայ կանանցից. մենք մեր մայրերի հետ միշտ կապի մեջ ենք լինում, հատկապես, երբ ուրիշների մասին բամբասելու նյութ ենք ունենում:

Մենք ծիծաղեցինք, ու մեր ծիծաղը թավալվեց առաստաղի կապույտի մեջ: Իսկ ուտելիքը նրբաճաշակորեն խաղում էր ստամոքսիս զգացմունքների հետ: Ընթրիքից հետո Պերսեփոնեն շաքարվեց, հարդարեց մազերն ու փռվեց անկողնուն: Հաղեսը շուտով պիտի գար: Նրա՝ կարոտից վեր բարձրացող կուրծքը թվում էր ուր որ է այնքան կբարձրանա, կբարձրանա, որ կկպնի առաստաղին: Ես կիսում էի նրա անհամբերությունն ու սպասումը: Ես գիտեի ինչ բան է այդ:

-Պերսեփոնե՛, ես ուզում եմ մնալ այստեղ, - նրա ձեռքը բռնելով՝ խղճահար ասացի,- եթե մնամ՝ կմոռանամ նրան, նրա գարշելի ձայնը, խնդրում եմ, խղճացեք ինձ:

-Բայց այդպես տատիդ վտանգ է սպառնում, եթե վերադառնաս՝ կփրկես նրան:

Ես հավատում էի նրա ամեն մի բառին: Իսկ իմ մեջ բառ չմնաց, տխրությունը, անհանգստությունը խառնվեցին իրար: Եթե համարձակություն ունենայի՝ կձչայի, կհայիոյեի այդ կեղտի կտորին, ով իմ կյանքը իսկական դժոխքի էր վերածել, և հանգստություն չկար անգամ այնտեղ, ուր հյուրընկալել էր ինձ ամենահոգակավոր աստվածուհիներից մեկը: Ես հնազանդվեցի: Պիտի գնայի: Այս ամենը գեղեցիկ հեքիաթ էր, որն ուր որ է պիտի ավարտվեր: Ես գրկեցի նրան ու հագիվ զսպելով արցունքներս՝ հրաժեշտ տվեցի: Կապվել էի նրան: Ոտքերս կաշում էին հատակին, ու ես չէի ուզում հեռանալ այնտեղից, որտեղ չկար թշնամուս ձայնը:

Սպասուհիները նախասրահում սպասում էին ինձ և ուղեկցեցին մինչև դուռը: Հաղեսն ըստ երևույթին արդեն վերադարձել էր տուն: Այգուց լսվում էր նրա կրքոտ ձայնը, որը կաշում էր Պերսեփոնեի մազերին ու հաճույքով բախվում սենյակի պատերին, պարզորոշ զգացվում էր նրա ձեռքերի փաղաքշանքը, երբ դիպչում էր սիրելիի անկրկնելի մարմնին: Նրանց կրքոտ համբույրները դղրդում էին պատերի արանքում, ու ես հասկացա, որ աստվածուհի լինելը գեղեցիկ հիմարություն է: Ես լքեցի Հաղեսի թագավորությունը:

Տատիս տուն վերադարձա կեսգիշերից հետո: Նա քնած էր խորը, որովհետև նրա շնչառությունը լսվում էր առաջին հարկից: Զգուշությամբ բացեցի դուռը, որպեսզի չարթնացնեմ ու նրա մահճակալի մոտ վերջապես բռնացրեցի թշնամուս, ով մութով պատրաստվում էր սպանել տատիս: Խոհանոցի

դարակից անձայն հանեցի շատ կարևոր նպատակով պահված պարանը:
Մթության մեջ մեր հայացքերն իրար բախվեցին:

-Դու սպանում ես նրան, ով սիրում է քեզ, - ասացի:

-Ես քեզ էլ եմ սպանելու: Լավ է, որ այստեղ ես, երկուսը մեկում կանեմ:

-Դու լիրք ես:

-Հիմա մեկընդմիջտ կփակեմ բերանդ:

Մենք հարձակվեցինք ու սկսեցինք քաշքշել իրար, նա մուրճով հարվածեց սրտիս, բայց ես չմեռա, ես մի քանի ապտակ հասցրի նրա դեմքին. նա թմրեց, հետո կապկպեցի նրա գարշելի մարմինը ու դուրս շարտեցի վեցերորդ հարկից: Իսկ տատս խորը քնած էր:

Տխրությունը ծորում էր մեջս, բառերը կուտակված էին, ու թանձր էր սենյակի կապտած օդը: Մարդիկ կրկնում են իրենց: Ես մարդ եմ: Ես՝ ես եմ: Քամու հետ՝ բաց պատուհանից ներս էր մտնում դատարկությունը, որը պիտի սկսվեր նոր օրվա, նոր բառերի, նոր ապրումների հետ: Բայց նրա փախչող ձայնն այլևս չէր լսվում: Ինձ հավատացնելով, որ ես մարդասպան եմ՝ հանգիստ պառկեցի քնելու: Նոր օրերս պիտի սկսվեին բանտում: Ծատ բան փոխվեց: Ես մարդ սպանեցի: Պերսեփոնեն ինձ հավատացրեց, որ ես միշտ ես եմ մնալու: Ես հաճույքով նրան սպանեցի՝ առանց ընկճվելու և վախենալու:

Առավոտյան գնացի նրա մարմինը փնտրելու: Չգտա: Դա իսկական հանելուկ էր: Ոստիկանությունում ոչ ոք չհավատաց ասածս ոչ մի բառին, և ինձ բաց թողեցին: Չկար մարմին, չկար ապացույց: Մենյակում տատիս մահճակալի մոտ ընկած էր մուրճը, իսկ պարանը մարմնի հետ անհետացել էր: Փաստն այն է, որ մենք ողջ ենք մինչ օրս: Ես չգժվեցի, որովհետև վախեցա օրերից մի օր հոգեբուժարանի պատերից լսել թշնամուս ձայնը, որն ամենաանտանելին էր աշխարհում: Ես դադարեցի լսել նրա ձայնը, որովհետև համոզեցի ինձ, որ սպանել եմ նրան: Ես դադարեցի ատել նրան: Կարևորը՝ դադարեցի սպասել:

Երիտասարդ գրողների անընդհանուր